

Små kirkeorgler giver organister høreproblem

I Thorning Kirke har organisten derfor fået en afskærmning, og dem vil der komme flere af, bebuder Kirkeministeriets orgelkonsulent, H. Hildebrandt-Nielsen

AF JØRGEN STØTNS

- Nogle af de små orgler rundt om i landsbykirkerne er de rene »skrigeskasser«, som giver organister høreproblemer og tinnitus, fastslår Flemming Fald, selv konservatorieuddannet organist og indehaver af firmaet Skandinavisk Orgelcentrum i Vejle.

- Imidlertid tør mange organister ikke beklage sig. De er bange for at lægge sig ud med deres menighedsråd.

I Thorning Kirke ved Viborg er menighedsrådet imidlertid positivt gået ind og har løst organistens høreproblem med en plexiglas-afskærmning, og tilsvarende afskærmninger vil der komme flere af, bebuder Kirkeministeriets orgelkonsulent, H. Hildebrandt-Nielsen.

- Enkelte steder har man allerede foretaget lignende afskærmninger, men det er først nu, man er begyndt at blive opmærksom på problemet. Det er jo først i de senere år, man er blevet opmærksom på et problem som tinnitus.

Lyse orgler

Ifølge orgelkonsulenten er det især orglerne i de små kirker, der kan udgøre en fare for organistens høreelse, og det skyldes såvel placering som udformning og intonation (justeringen af tonehøjde og klang i orgelpiberne).

- Problemet opstår, hvor der ikke er tilstrækkelig loftshøjde, og hvor organisten derfor kommer til at sidde i højde med orgelpiberne, så han eller hun får

hele lydtrykket lige ind i ørene. I store bykirker er der plads til at placere orgelpiberne højere.

Problemet kunne eventuelt forebygges ved at placere spillebordet ved siden af orglet.

- Men det er der simpelthen ikke plads til i mange landsbykirker, rent bortset fra, at det giver det bedste mekaniske resultat, når spillebordet er anbragt forrest på orglet.

Ud over placeringen skyldes problemerne med de små orgler, at jo færre stemmer et orgel har, jo mere presset og skinger bliver tonerne.

- Det er, ligesom når en lille hund bjæffer, så lyder det også mere skarpt end med en stor, forklarer Hildebrandt-Nielsen. Når der kun er få stemmer, må man forcere intonationen for at få tilstrækkelig lyd ud i rummet. Derfor er man i dag også gået væk fra de helt små orgler på kun fire stemmer. Man skal op på syv stemmer, for at det er tilfredsstillende.

Når Flemming Fald omtaler nogle af de små landsbyorgler som rene »skrigeskasser« er forklaringen også, at man i en periode efter krigen og helt op i 1980'erne byggede orgler med en meget lys klang.

- Det kom som en reaktion på, at man i begyndelsen af 1900-tallet lavede orgler med meget mørke klange, forklarer Hildebrandt-Nielsen. Arkitekterne var begejstrede for de lyse orgler, da de ikke kræver så store piber og derfor ikke så meget plads, men i nogle til-

fælde gik man for langt. I dag synes jeg, man har fundet en god balance med orgler med en mildere, mere syngende klang.

Over støjgrænsen

Orglet i Thorning Kirke er bygget i 1981, og her er organisten placeret lige foran piberne. Elisabeth Tøttrup, der har 25 års organisterfaring bag sig, har været ansat i Thorning i fire år. Hun fortæller, at for fem år siden begyndte en snigende tinnitus, som for alvor er brudt igennem de seneste to år, og i dag ytrer sig som en stadig højfrekvenskimen i ørene.

I første omgang forsøgte hun at klare sig med specialfremstillede høreværn i ørene, men det var ikke nok. Derfor satte menighedsrådet Bedriftssundhedstjenesten, BST-gruppen i Højslev, på opgaven. Resultatet er, efter flere forsøg, endt med en plexiglas-afskærmning, udformet som et skråt halvtag med sider. Inklusiv BST- og konsulentbistand har løsningsen i alt kostet omkring 20.000 kroner.

Miljøtekniker Birgit Holst fortæller, at BST's målinger ved orglet viste en støjbelastning på lige knap 87 dB.

- Den maksimalt tilladte støjgrænse er 85 dB, men i virkeligheden skal man helt ned under 80 dB, før der slet ikke er nogen risiko for varige høreskader, forklarer hun.

Med den nye afskærmning har BST fået sænket den maksimale støjbelastning med fire dB, målt under et festpræludium, der er den mest højlydte orgelmusik.

- Fire dB lyder måske ik-

ke umiddelbart af så meget, men decibelskalaen er logoritmisk. Sænker man støj med tre dB, halveres skadevirkningen på øret, så en sænkning på fire dB er en stor sænkning.

Et øveorgel

Birgit Holst har udformet afskærmningen i samarbejde med en anden af BST-gruppens ansatte, VVS-ingeniør Lotte Adolphsen, og det er første gang, de har haft en opgave af denne art.

- I en industrivirksomhed ville vi løse problemet ved at pakke støjkilden ind, men i det her tilfælde skulle organisten jo stadig kunne spille på orglet, og det skulle se pænt ud, siger Birgit Holst.

Sognepræst Jesper Langballe er, ligesom Elisabeth Tøttrup, glad for løsningen.

- Når nu ulykken skulle være ude, så er jeg overrumplet over, at der har kunnet findes en så elegant løsning, som ikke skæmmet hverken kirkerummet eller vores smukke orgel, siger Jesper Langballe.

Elisabeth Tøttrup håber nu desuden snart at få stillet et øveorgel til rådighed, som hun kan have derhjemme. Høreproblemerne opstår nemlig først og fremmest i forbindelse med de to-tre timer, hun skal øve hver dag. Skandinavisk Orgelcentrum fremstiller specielle øveorgler, som Flemming Fald kalder elektro-akustiske, hvor man ved hjælp af elektronik og sampling har forsøgt at lave instrumenter, der lyd-mæssigt ligger tæt på et gennemsnitligt traditionelt landsbykirkeorgel.